

نکته

ضرورت اجرای طرح طبقه‌بندی در کارگاه‌ها

طرح طبقه‌بندی مشاغل در واحدهای بالای ۵۰ نفر کارکن، طبق قانون باید اجرایی و عملیاتی شود تا همه کارگران و نیروهای کار براساس توانمندی و مهارت خود، از عدالت مزدی بهره ببرند.

کارشناسان و فعالان حوزه کار اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل را موجب ایجاد عدالت و همسان سازی حقوق نیروهای کار و عدم اجرای آن را از جمله علل پایین بودن بهره‌وری و ساعات کار مفید در بنگاه‌ها عنوان می‌کنند. به زعم آن‌ها اجرای طبقه‌بندی مشاغل تنها به سود کارگران نیست، بلکه در طولانی مدت برای کارفرمایان و صاحبان کسب و کار هم مزایای بسیاری دارد.

هدف از طبقه‌بندی مشاغل این است که کارکنان و کارگران مشمول قانون کار با رعایت شرایط احراز پیش‌بینی شده در شناسنامه شغلی، از گروه و مزد شغل و مزد سنوات برخوردار شوند. براساس دستورالعمل اجرایی این طرح، طبقه‌بندی مشاغل در کارگاه‌های بالای ۵۰ نفر کارکن الزامی است. در واقع این طرح در کارگاه‌هایی که به حدنصاب ۵۰ نفر کارگر و نیروی کار یا بیش از آن می‌رسند به اجرا در می‌آید.

منظور از طبقه‌بندی مشاغل، تعیین ارزش نسبی مشاغل با توجه به عوامل کلی به‌منظور پرداخت مزد مساوی در ازای کار هم‌ارزش در شرایط مساوی است. این طرح درصدد برقراری عدالت مزدی و رفع تبعیض مزدی برای کارهای هم‌ارزش در یک کارگاه است. تدوین شناسنامه‌های شغلی یکی دیگر از مزایای طرح طبقه‌بندی مشاغل است که ابزار مطلوبی برای افزایش انگیزه و مسئولیت‌پذیری شاغلان محسوب می‌شود.

در همین راستا علی حسین ربیعتی فرد، معاون روابط کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از پیگیری اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل در دولت سیزدهم به‌عنوان یکی از مأموریت‌های وزارت کار نام برد و گفت: «یکی از موضوعاتی که در دولت سیزدهم پیگیری کردیم، بحث عدالت مزدی بود. طبق ماده (۴۹) قانون کار، طرح‌های طبقه‌بندی مشاغل باید در واحدهای بالای ۵۰ نفر اجرایی و عملیاتی شود که همه کارگران براساس توانمندی و مهارتی که دارند، از عدالت مزدی بهره ببرند.»

او افزود: «سال گذشته با کمک همکاران خود طرح طبقه‌بندی را در ۲۰۰ واحد مشمول قانون کار در سطح استان‌ها اجرا کردیم تا مدغمه کارگرنی که در یک سطح کار می‌کنند، کمتر شود.»

به گفته معاون وزیر کار سال گذشته طرح تحولی در این راستا در وزارتخانه دنبال شد که به موجب آن ۱۰۰۰ واحد بالای ۵۰ نفر کارکن ملزم شدند طرح طبقه‌بندی مشاغل داشته باشند تا عدالت مزدی رعایت شود.

ربیعتی فرد ادامه داد: «در راستای برقراری عدالت مزدی، درصددیم با اجرای طرح طبقه‌بندی در بنگاه‌ها، کارگر ماهر و با تجربه و با سابقه با کارگر تازه‌وارد و حداقل بگیر تفاوت‌هایی در حقوق و دستمزد داشته باشند.»

طرح طبقه‌بندی مشاغل امکانی برای مشخص شدن شرایط احراز شغل و شرح وظایف و مسئولیت‌های شغلی فراهم می‌آورد و موجب کاهش شکایات و نارضایتی کارکنان با توجه به مشخص شدن گروه‌های شغلی می‌شود. این طرح بهبود روابط میان کارکنان و سرپرستان را به دنبال مشخص کردن حدود اختیارات و مسئولیت‌های شغلی طرفین به دنبال دارد. همچنین موجب کمک به برآورد هزینه‌های پرسنلی با توجه به جدول مزد طرح طبقه‌بندی مشاغل و سایر مزایای پیش‌بینی شده در دستورالعمل اجرایی طرح می‌شود.

کارفرمایان کارگاه‌های مشمول قانون کار موظف‌اند طبق قوانین و مقررات مرتبط، نسبت به تهیه و اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل با همکاری اعضای کمیته طبقه‌بندی مشاغل کارگاه یا مجموعه خود توسط یکی از دفاتر مشاوره فنی مورد تأیید وزارت کار اقدام و پس از تأیید این طرح را برای کارکنان خود اجرا کنند. از نگاه کارشناسان اجرای طرح طبقه‌بندی مشاغل موجب افزایش روحیه و انگیزه کار و واقعی شدن حقوق و دستمزد کارگران و نیروهای کار می‌شود و از تخصیص حقوق آن‌ها جلوگیری می‌کند. طبق ماده ۴۸ قانون کار به‌منظور جلوگیری از بهره‌کشی از کار دیگری، نظام ارزیابی و طبقه‌بندی مشاغل باید با استفاده از استانداردها و مشاغل عرف مشاغل کارگری در کشور، توسط وزارت کار تهیه شود و به مرحله اجرا درآید. این طرح در تمام کارگاه‌های مشمول قانون کار لازم‌الاجراست.

گزارش

نوشین مقدم‌پناه

روزنامه نگار

معضل کاربایی‌های بدون مجوز و اخذ وجوه از نیروهای جویای کار به بهانه کاربایی، یکی از مشکلات موجود در عرصه روابط کار کشور است. در فضای مجازی یا در آگهی‌های تبلیغاتی که به در و دیوار شهرها الصاق شده‌اند، شرکت‌های مختلف و گاه مجهول‌الیهوی را می‌بینیم که با مژده کاربایی به نیروهای بیکار، قول می‌دهند که کاری بسیار خوب با درآمد مکفی و ساعت کار کم برای آن‌ها بیابند.

حالا اما به نظر می‌رسد دولت به دنبال جریمه سنگین شرکت‌ها و افرادی است که بدون داشتن مجوز حرفه‌ای به کاربایی می‌پردازند و از این طریق کسب درآمد می‌کنند. براساس تصویب‌نامه هیأت‌وزیران در جلسه ۳۰ خرداد سال جاری، میزان جرائم تخلف از قانون مجازات اشتغال به حرفه کاربایی و مشاوره شغلی بدون داشتن پروانه کار از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به پیشنهاد وزارت دادگستری، برای سه سال آتی بر مبنای نرخ تورم محاسبه شده که نسبت به سال ۱۴۰۰ افزایش داشته است.

جریمه سنگین برای کاربایی‌های متخلف

در نیمه تیرماه «امید ملک»، مدیرکل دفتر توسعه نهادهای اشتغال و هدایت نیروی کار وزارت کار از افزایش ۳.۳ برابری جرائم نقدی اشتغال به حرفه کاربایی و مشاوره شغلی بدون داشتن پروانه کار خبر داد و گفت: «اشخاصی که بدون داشتن مجوز کاربایی مبادرت به فعالیت کنند به پرداخت جریمه نقدی محکوم می‌شوند. حمایت از حقوق مادی و معنوی دفاتر کاربایی و فراهم کردن زمینه رقابت سالم بین آن‌ها به منظور دسترسی برابر و آسان کارجویان به خدمات مشاوره شغلی و کاربایی، از مأموریت‌های این وزارتخانه و افزایش جرائم نیز در راستای تحقق همین هدف بوده است.»

براساس تبصره یک ماده واحده قانون مجازات اشتغال به حرفه کاربایی و مشاوره شغلی بدون داشتن پروانه کار مصوب ۱۳۸۰ تخلف از مقررات این قانون جرم به حساب می‌آید. چنانچه در سایر قوانین دارای مجازات شدیدتری نباشد مرتکب، به حکم دادگاه علاوه بر جبران خسارات مالی در هر بار به پرداخت جریمه نقدی محکوم می‌شود. با استناد به این بند قانونی، هیأت‌وزیران در جلسه ۳۰ خردادماه سال ۱۴۰۳ به پیشنهادی در تاریخ ۷ بهمن سال ۱۴۰۲ از سوی وزارت دادگستری، میزان مبالغ جدید مربوط به جرائم و تخلفات اشتغال به حرفه کاربایی بدون داشتن پروانه کار از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را تصویب کرد. طبق این تصویب‌نامه، میزان جریمه برای بار اول تخلف ۳۳ میلیون تومان، میزان جریمه بار دوم تخلف ۱۳۲ میلیون تومان و جریمه برای بار سوم تخلف، مبلغ ۲۳۰ میلیون تومان است.

رشد مؤسسات کاربایی در سال‌های اخیر

آخرین آمارهای ارائه شده، حکایت می‌کنند که در حال حاضر حدود ۱۳۰۰ دفتر مشاوره شغلی و کاربایی غیر دولتی داخلی و ۲۰۰ دفتر کاربایی خارجی از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مجوز فعالیت دریافت کرده‌اند و در بستر سامانه جست‌وجوی شغل به‌صورت آنلاین و برخط مشغول به فعالیت هستند.

مؤسسات کاربایی در سال‌های گذشته به میزان قابل توجهی توسعه یافته‌اند و ایجاد سامانه جست‌وجوی شغل توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی بهره‌گیری از خدمات کاربایی‌ها و اتصال کارجویان به آن‌ها را به نسبت گذشته تسهیل کرده است. به نظر می‌رسد در سه سال اخیر، کاربایی‌ها توانسته‌اند تا اندازه‌ای جایگاه خود را در بازار کار کشور تثبیت کنند. هرچند نگاهی به داده‌های رسمی منتشره از سوی وزارت تعاون نشان می‌دهد که این مؤسسات سال‌هاست در امر کاربایی و پیوند کارجویان و کارفرمایان مفید واقع می‌شوند.

بر مبنای گزارش وزارت کار در سال ۱۳۹۸، بیش از ۱۰۸ هزار نفر از کارجویان از طریق سایت‌های کاربایی و ۷۷ هزار نفر که شامل ۳۶ درصد زنان و ۶۴ درصد مردان بوده‌اند، از طریق دفاتر و مؤسسات‌های کاربایی جذب و استخدام شده‌اند. همچنین ۳۶۰ هزار و ۵۵۸ نفر از کارجویان توسط مؤسسات‌های کاربایی خصوصی در سازمان‌های مختلف مشغول به کار شده‌اند.

همچنین براساس آمار سال ۱۳۹۹، نزدیک به ۱۸۶ هزار و ۵۹۰ نفر از بیکاران توسط مؤسسات‌های کاربایی

کاربایی‌ها سهم ۲۰ درصدی از بازار کار کشور و گماشتن افراد جویای کار در مشاغل مختلف دارند. این در حالی است که این سهم در کشورهای پیشرفته دو برابر این عدد و حداقل ۴۰ درصد برآورد می‌شود. بدون تردید یکی از دلایل این عقب‌ماندگی، عدم استقبال نیروهای جوان جویای کار از مؤسسات کاربایی و اعتماد نداشتن به آن‌هاست. تنها راه گسترش اقبال عمومی به دفاتر متخصص کاربایی، ضابطه‌مند کردن هرچه بیشتر بازار کار

نگاهی به عملکرد مؤسسات کاربایی در سال‌های اخیر

سهم ۲۰ درصدی از بازار هنوز کافی نیست

کشور است. از یک طرف، بایستی مؤسسات متخلف و متقلب از بازار کار کشور برچیده شوند و از سوی دیگر، صنایع بزرگ و مادر به جذب قانونی و دور از رابطه‌بازی و واسطه‌گری ملزم شوند. اگر جوانان جویای کار بدانند در برابر فرصت‌های شغلی موجود، همگان فرصت برابر دارند، به سوی دفاتر کاربایی جذب می‌شوند و به روال‌های قانونی اعتماد می‌کنند.

به‌خصوص در شرکت‌ها و صنایع مادر، بدون گذر از مؤسسات کاربایی و با واسطه‌افراد غیرمتخصص و گاهی با رابطه و بندوبست صورت می‌گیرد.»

کریمی با بیان اینکه هرچه روند جذب و استخدام نیروها سیستماتیک و ضابطه‌مندتر باشد، جایگاه کاربایی‌ها بیشتر ارتقا می‌یابد و به نقش کارکردی خود برمی‌گردند اضافه کرد: «در حال حاضر در بسیاری از شهرستان‌ها، برخی مقامات و مسئولان، نقش واسطه‌استخدام برای صنایع را بازی می‌کنند و از طریق سفارش به کارفرمایان، آدم‌های دلخواه خود را در مشاغل مختلف به کار می‌گمارند. این رویه، خلاف منافع جمعی نیروی کار و همچنین در تضاد با رسالت مؤسسات کاربایی است.»

او گفت: «یک نیروی جوان جویای کار وقتی می‌بیند با مراجعه به آشنایان و جور کردن واسطه‌های قدرتمند خیلی سریع‌تر و راحت‌تر می‌تواند کار مناسب پیدا کند، دیگر اقبالی به مؤسسات کاربایی یا حتی سامانه جست‌وجوی شغل ندارد، او از راه میان‌بر زودتر به مقصد خود می‌رسد.»

به گفته این فعال صنفی، تعداد قابل توجهی از مؤسسات کاربایی دارای مجوز به‌خصوص در شهرستان‌ها برای گذران امور به کارهای جانبی می‌پردازند. مثلاً تاپ و تکثیر یا خدمات کافی‌نت راه می‌اندازند؛ چرا که اگر غیر از این باشد، مجبور به تعدیل نیروهای خود یا بستن درهای دفتر و تعطیلی کامل می‌شوند.

از یک سو، واسطه‌ها و افراد در نقش بنگاه‌های غیررسمی کاربایی ظاهر می‌شوند و بازار کار کشور را زریخت و قواره قانونی می‌اندازند و از سوی دیگر، حضور برخی مؤسسات و دفاتر مثلاً کاربایی‌هایی که مجوز رسمی فعالیت و تخصص و کارآمدی مربوطه را ندارند، موجب شده‌اند سهم اثرگذاری کاربایی‌ها در بازار کار کشور به میزان مطلوب نباشد و فاصله‌مان از ایده‌آل‌ها زیاد شود. هرچند از منظر کمی ما شاهد توسعه دفاتر کاربایی هستیم، اما از نظر کارکردی و کیفی به رشد مطلوب نرسیده‌ایم.

طبق آخرین آمار مرکز برنامه‌ریزی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، تعداد کل مراکز خدمات اشتغال و دفاتر کاربایی خصوصی در سال گذشته ۱۵۴۳ مرکز برآورد شده که ۴۵ پایگاه مربوط به خدمات اشتغال (کاربایی دولتی) و ۱۴۹۸ مرکز کاربایی خصوصی (کاربایی داخلی و خارجی) بوده است. براساس آخرین آمارها، بیشترین تعداد مؤسسات‌ها و دفاتر کاربایی به استان‌های تهران و خراسان رضوی اختصاص دارد.

راهکارهای توفیق دفاتر کاربایی

به نظر می‌رسد، مؤسسات کاربایی خصوصی به‌رغم تسهیل‌گری‌های دولت و حذف روندهای بوروکراتیک

پردردرسر، هنوز هم با چالش‌های بزرگ و کوچک دست‌وپنجه‌نرم می‌کنند. تا پایان سال ۱۴۰۱، تعداد افرادی که از طریق کاربایی‌های خصوصی جذب بازار کار شده‌اند ۴۳ هزار و ۹۹۰ نفر بوده؛ در شرایطی که تعداد کل جویندگان کار ثبت‌نام شده در آن سال، ۱۶۰ هزار و ۸۲۴ نفر محاسبه شده است. از این تعداد ۱۴۵ هزار و ۳۲ نفر به ثبت‌نام در مراکز کاربایی‌های خصوصی و ۱۵ هزار و ۷۹۲ نفر به ثبت‌نام در مراکز خدمات اشتغال یا کاربایی‌های دولتی اقدام کرده‌اند. این آمارها نشان می‌دهد که فقط حدود یک چهارم جویندگان کار ثبت شده، توانسته‌اند از طریق کاربایی‌های خصوصی صاحب شغل شوند. به گفته حسین کریمی، این آمارها با ایده‌آل مطلوب فاصله زیادی دارد و به همین دلیل، تسهیل‌گری‌ها و حمایت دولت باید تقویت شود.

او جریمه کاربایی‌های متخلف و فاقد مجوز را یک گام مناسب در راستای اعتباربخشی به کاربایی‌های متخصص و باسابقه دانست و ابزار امیدواری کرد با حمایت قاطعانه از کاربایی‌ها، سهم این مؤسسات در بازار کار کشور به ۴۰ درصد یا حتی بیشتر برسد.

تنها راه گسترش اقبال عمومی به دفاتر متخصص کاربایی، ضابطه‌مند کردن هرچه بیشتر بازار کار است. یعنی بایستی مؤسسات متخلف و متقلب از بازار کار کشور برچیده و صنایع بزرگ و مادر به جذب قانونی نیروها به دور از رابطه‌بازی و واسطه‌گری مکلف شوند. اگر جوانان جویای کار بدانند در برابر فرصت‌های شغلی موجود، همگان فرصت برابر دارند، به سوی دفاتر کاربایی جذب می‌شوند و به روال‌های قانونی اعتماد می‌کنند.

در سامانه جست‌وجوی شغل در کمتر از ۱۰ ماه از راه‌اندازی سامانه خبر داده و گفته بود: «طی این مدت نزدیک به ۵۰ هزار نفر به کارگماری انجام گرفته است.»

یکی از مهم‌ترین مزایای این سامانه، عدم نیاز به مراجعه حضوری به مؤسسات کاربایی محسوب می‌شود.

کاربایی‌ها در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته‌اند و بسترسازی در فضای مجازی نیز به رشد کمی و کیفی آن‌ها یاری رسانده است. در مهرماه سال ۱۳۹۴، مدیرکل وقت هدایت نیروی کار و کاربایی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی گفت: «۸۰۰ مؤسسه کاربایی در کشور فعالیت می‌کنند. این آمار تا خردادماه سال ۱۴۰۱ به ۱۰۰۰ دفتر در سراسر کشور رسیده و امروز براساس آخرین آمارها بیش از ۱۵۰۰ دفتر کاربایی با مجوز در سراسر کشور مشغول به فعالیت و خدمت‌رسانی به نیروهای جوان جویای کار هستند.»

طی سال‌های اخیر، در روند ایجاد دفاتر کاربایی و دریافت مجوز آن‌ها، شاهد تسهیل‌گری بوده‌ایم. در همان خردادماه سال ۱۴۰۱، «محمود کریمی‌بیرانوند»، معاون توسعه کارآفرینی و اشتغال وزارت تعاون گفت: «در راستای تسهیل در صدور مجوزهای کسب‌وکار و براساس هماهنگی‌های به‌عمل‌آمده با مراجع ذی‌صلاح، مدت‌زمان صدور مجوز کاربایی داخلی هفت روز کاری تعیین و برای اجرا به ادارات کل اجرایی استان‌ها ابلاغ شد.»

مطابق با این ابلاغیه، در صورت داشتن شرایط و ثبت درخواست در سامانه توسط متقاضی و با ارائه دستی مدارک به اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان مربوط، عدم رسیدگی به درخواست متقاضی ظرف مدت هفت روز کاری، به معنای تأیید تلقی شده و متقاضی مجاز به فعالیت در حوزه کاربایی داخلی خواهد بود.

سهم کم دفاتر کاربایی از بازار کشور

با همه این‌ها، همچنان کاربایی‌ها سهم ۲۰ درصدی از بازار کار کشور و گماشتن افراد جویای کار در مشاغل مختلف دارند. به گفته حسین کریمی، دبیر اسبق انجمن‌های صنفی کاربایی‌های بخش خصوصی کشور، متأسفانه مؤسسات کاربایی نتوانسته‌اند جایگاه مطلوب و قابل قبول خود را در بازار کار کشور به دست بیاورند.

او در گفت‌وگو با «آتی‌نو»، چند دلیل برای این ناکامی برشمرد: «هنوز هم حمایت‌های لازم از مؤسسات تخصصی و باسابقه کاربایی صورت نمی‌گیرد. علاوه بر این، روندهای استخدام به گونه‌ای است که جذب نیروها

شغلی خود را ارائه کرده‌اند.

به گفته او با ثبت اطلاعات کارجویان در صورت نیاز به مهارت خاص، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای وارد عمل شده و با ارائه آموزش‌های مهارتی، کارجویان را به سمت مهارت‌آموزی هدایت می‌کند. آن‌طور که آذرپناه گفته در طول این فرایند، نظارت مستمر اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران بر فعالیت کاربایی‌ها انجام می‌گیرد.

پیش از آن نیز «محمود کریمی‌بیرانوند»، معاون اشتغال وزارت کار از بارگذاری بیش از ۴۰۰ هزار فرصت شغلی

